Pokyny ke zkoušce z disciplíny 22KUL – od ZS 2014/2015

Podoba zkoušky z 22KUL **Jazyková kultura** bude od letoška jiná a bude korespondovat se sylabem, kde se počítá už s bodovým ohodnocením zkoušky.

Zkouška se skládá **z písemného testu a navazující ústní části** (výjimečně v roce 2014/2015 **nahrazené písemně zpracovaným pojednáním** každého studenta). Řiďte se pokyny z výuky 17. 10. 2014 a skupinového e-mailu, který bude následovat. Ostatní zůstává v platnosti – viz níže.

Podoba písemného testu: obsahuje 10 testových otázek a prostor na samostatnou studentovu odpověď k vybranému jevu současné češtiny nebo k aktuální situaci bohemistického bádání.

Testové otázky vycházejí jednak z distančního textu *Jazyková kultura,* jednak z příspěvku *Čeština a institucionální lingvistika dnes*; oba materiály jsou vyvěšeny v rubrice Studijní opory u disciplíny 22KUL.

Hesla: k distančnímu textu *Jazyková kultura*: kultura

k příspěvku *Čeština a institucionální lingvistika dnes*: dnes

Hodnocení testu: za každé zcela správné (bezchybné) řešení testové otázky získá student 5 bodů; to představuje maximálně 50 bodů za testovou část.

Také připojená samostatná odpověď může být obodována, a to maximálně až 50 body, pokud je přesná, výstižná a odborně kvalitní, případně 40 body, pokud se v ní vyskytne jen dílčí nedostatek. V obou těchto případech (tj. při zisku 50 nebo 40 bodů) nahrazuje splněná samostatná odpověď ústní část zkoušky a její body se přičtou k výsledku testové části. Ve všech ostatních případech se samostatná odpověď neboduje a student musí absolvovat ústní část zkoušky, v níž je detailněji tázán na obsah distančního textu *Jazyková kultura* a příspěvku *Čeština a institucionální lingvistika dnes* (za kompletním textem příspěvku jsou připojeny jak testové otázky, tak trojice otázek k ústní části zkoušky). U ústní ZK platí, že za každý výrazný nedostatek, neznalost, neschopnost samostatného výkladu nebo vhodné argumentace a za jiné podobné chyby se odečte 5 bodů od maximálně možných 50.

Hodnocení celé zkoušky (s převodem na známku): 100 až 85 bodů = 1
84 až 65 bodů = 2
64 až 51 bodů = 3
50 bodů a méně = nevyhověl

Příklady hodnocení celé zkoušky:

Student zvládne bez chyby pís. test + precizně zpracuje samostatnou odpověď: 50 + 50 = 100, tj. 1
Student zvládne s chybou pís. test + s dílčím nedostatkem samostatnou odpověď: 45 + 40 = 48. tj. 1
Student zvládne s 2 chybami pís. test + s dílčím nedostatkem samostatnou odpověď: 40 + 40 = 80, tj. 2
Student zvládne se 3 chybami pís. test, u ústní zkoušky udělá také 3 chyby: 35 + 35 = 70, tj. 2
Student zvládne se 4 chybami pís. test, u ústní zkoušky udělá také 4 chyby: 30 + 30 = 60, tj. 3
Student udělá po 5 chybách v pís. testu i ústní části: 25 + 25 = 50, tj. nevyhověl

Ukázky otázek v písemném testu (podle distančního textu *Jazyková kultura*):

1. Vyberte, co aktuálně platí o teorii jazykové kultury:

1a) Původně v dobách PLK neměla žádný vztah k teorii spisovného jazyka a funkční stylistice, teprve v posledních letech se o ně opírá.

1b) Pojímá jazyk jako předmět určitého regulování a kultivování, zaměřuje se zejména na jazyk spisovný, ale ne už jen výhradně na něj.
1c) Akcentuje u jazyka aspekt stavový a výsledkový, označující úroveň jazyka na určitém stupni jeho vývoje, nemá zájem o aspekt činnostní, procesuální, ve smyslu zlepšování, rozvíjení daného stavu.
1d) Vedle kultury jazyka, která má povahu většinou institucionální, stojí sféra kultury vyjadřování (kultivovanosti) vždy poněkud v pozadí. Správná odpověď: 1b)

2. Označte tvrzení, které/která <u>neplatí</u>:
2a) Zájem o řečnictví vzrostl v době humanismu a renesance, vracely se antické řečnické vzory.
2b) Jan Amos Komenský po 40 let připravoval úplný slovník českého jazyka, tzv. thesaurus (Thesaurus linguae Bohemicae).
2c) Pavel Stránský ze Stránky u Zap byl vzdělaný jezuita, znal českou kulturu, cítil se být Čechem, a proto v roce 1618 napsal obranu českého jazyka Okřik.
2d) Mluvnickou příručku, která vysvětlovala, jak používat jazyk Bible kralické, napsal pod názvem Žáček anebo Výborně dobrý způsob, jak se má dobře po česku psáti neb tisknouti Matěj Václav Šteyer (1668). Správná odpověď: 2c)

3. **Označte pouze <u>pravdivé/pravdivá</u> tvrzení:**
3a) Václav Ertl je autorem teze, že žádný jazyk se nemůže dokonale ubránit pronikání tzv. cizomluvů neboli slov přejatých z jiných jazyků;
3b) Václav Ertl byl pokračovatelem a nositelem myšlenek člena PLK Bohuslava Havránka;
3c) Václav Ertl v Naší řeči v roce 1927 důrazně kritizoval cizomluvy a vysvětloval, že se dostávají do příslušného jazyka jen v době jeho úpadku;
3d) Václav Ertl doplnil učebnice češtiny Jana Gebauera. Správné odpovědi: 3a), 3d)

4. **Označte jen <u>zcela správnou formulaci / zcela správné formulace</u>:**
4a) Bohuslav Havránek (1893–1978) je pokládán za čelného představitele Pražského lingvistického kroužku (dále PLK). Ve stati Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura ve sborníku *Spisovná čeština a jazyková kultura* (1932) se zabýval vymezením pojmů úzus, norma a kodifikace i teoretickým zdůvodněním jazykové kultury.
4b) Vilém Mathesius (1882–1945) se domníval, že historická čistota žádného jazyka ještě neznamená jeho vytříbenost, protože mezi obojí nelze klást rovnítko. Preferoval tzv. pružnou stabilitu jazyka, který se opírá o vnitřní řád, ale je současně posouván vývojem kupředu. Při vývoji je třeba přihlížet k živé jazykové praxi, avšak jazyk, který by byl rozkolísaný a vnitřně nejednotný, nelze pokládat za vytříbený.
4c) Vilém Mathesius společně s Romanem Jakobsonem a dalšími ruskými emigranty i českými vědci, k nimž tehdy patřili např. František Trávníček nebo Jan Gebauer, tvořili jádro PLK, který vznikl v roce 1926.
4d) Roman Jakobson (1896–1984) napsal do stati O dnešním brusičství českém, že proti germanismům v češtině je třeba bojovat. Správné odpovědi: 4a), 4b)

5**. Doplňte**:

Pravopis v češtině se opírá o zásadu, že není vhodné, aby se vyslovovaná podoba slova příliš vzdalovala od podoby psané, odborně hovoříme o tzv.

5a) dělení pravopisných jevů na gramatické a negramatické.

5b) fonologickém principu českého pravopisu.

5c) zaznamenávací a vybavovací funkci pravopisu.

5d) demokratizaci pravopisu a jazyka. Správná odpověď: 5b)

6. **Označte tvrzení, které/která <u>neplatí</u>**:

6a) Slovenský lingvista Juraj Dolník podtrhl podstatu spisovného jazyka jako kulturního jevu, který zůstává nedílným rysem a majetkem rozvinuté společnosti, třebaže je to od původu rys uměle vytvořený.

6b) Lingvista orientující se na germanistiku Vít Dovalil uvedl v příspěvku do Slova a slovesnosti, že učitelé jako normové autority často žádají v zájmu srozumitelnosti a přehlednosti monovariantnost.

6c) Bohemisté sdružení kolem Františka Čermáka a Petra Sgalla upřednostňují psaný jazyk před mluveným; v této souvislosti používají termín diktát spisovnosti.

6d) Alexandr Stich v knize *Jazykověda – věc veřejná* varoval před tím, abychom se jako uživatelé češtiny nadměrně zabývali tím, jak mluví v rozhlase či televizi, abychom bedlivě pozorovali jazykové chování lidí včetně školní mládeže. Správné odpovědi: 6c), 6d)

7. **<u>Správně</u> doplňte**:

Dušan Šlosar z brněnské Masarykovy univerzity

7a) odmítl to, abychom proměny češtiny brali jako známku její životaschopnosti.

7b) psal popularizační knihy o češtině, aby přispěl k překonání propasti mezi tím, co zjistila jazykověda, a tím, o ví o jazyce běžný občan.

7c) schvaluje masové pronikání obecné češtiny do veřejné komunikace, protože jde o logický vývoj.

7d) vysvětlil, že jeho knížka pojmenovaná Jazyčník neusiluje zavést toto slovo do běžného užívání. Jazyčník má být pozorovatelem jazyka a pečovatelem o něj, ale je to činitel pomyslný, proto je neživotného rodu. Správné odpovědi: 7b), 7d)

Ukázky otázek v písemném testu (podle příspěvku *Čeština a institucionální lingvistika dnes*)**:**

8. **Označte pouze <u>správné/správná řešení</u>**:

Rozsáhlý sociolingvistický dotazníkový průzkum postojů veřejnosti ke spisovné češtině:

8a) Nebyl zatím proveden, ale v letech 2008 a 2009 proběhla regionální sonda, která potvrdila, že respondenti odmítají pochyby o oprávněnosti existence spisovné češtiny.

8b) Nebyl zatím plně proveden, ale v rozmezí let 2013 – 2016 se postupně organizuje a zpracovává v Ústavu pro jazyk český AV ČR v souvislosti s přípravou Akademického slovníku současné češtiny.

8c) Probíhal v roce 2011 na celém území České republiky, byl uspořádán Ústavem pro jazyk český AV ČR k 100. výročí vzniku této instituce a potvrdil, že více než 1500 oslovených respondentů z řad dospělých a mládeže nepochybuje o oprávněnosti spisovné češtiny.

8d) Probíhal v roce 2010 na celém území České republiky, připravila ho Ostravská univerzita v souvislosti s řešením projektu Grantové agentury AV ČR a potvrdil, že více než 3000 oslovených respondentů z řad dospělých a mládeže nepochybuje o oprávněnosti spisovné češtiny.

Správná odpověď: 8d)

9. **Označte pouze <u>správné/správná</u> dokončení:**

Internetová jazyková příručka (IJP)

9a) vznikla v lednu 2009, od té doby má část slovníkovou a výkladovou.

9b) výslovně varuje uživatele češtiny před nadbytečnou a neoprávněnou variantností.

9c) byla východiskem pro *Akademickou příručku českého jazyka* (2014), ta vznikla z výkladové části IJP.

9d) po obsahové stránce je odborně vedena a doplňována pracovníky pražského Ústavu pro jazyk český AV ČR za součinnosti Centra zpracování přirozeného jazyka Fakulty informatiky Masarykovy univerzity v Brně. Správné odpovědi: 9c), 9d)

10. **Označte odpověď nebo odpovědi, v níž / v nichž jsou uvedena <u>jen správná fakta</u>:**

10a) František Daneš byl ředitelem Ústavu pro jazyk český AV ČR dvakrát, patří k zastáncům kodifikace v českém prostředí a odvolává se na českou tradici. Myslí si, že lidé mají právo na to, aby se dozvěděli od odborníků informace o náležitém jazykovém chování.

10b) Badatel Václav Cvrček připravil s autorským týmem rozsáhlou *Akademickou gramatiku spisovné češtiny* (2013). V ní se poctivě snaží vyrovnat se s disproporcemi mezi tradiční bohemistickou terminologií a současnou proměnlivou jazykovou situací i trvající lingvistickou nejednotností v českém prostředí.

10c) Na potřebě vzniku nového českého výkladového slovníku se shodují badatelé odlišného zaměření, konkrétně se pro slovník vyslovili Dušan Šlosar, Milan Jelínek i Oldřich Uličný jako přívrženci kodifikace a péče o češtinu, ale také Eva Hajičová nebo František Čermák z řad odpůrců kodifikace v českém prostředí.

10d) Josef Vintr, který dlouho působil jako bohemista na Vídeňské univerzitě, vyslovil názor, že v češtině je třeba mapovat zejména úzus, ale že současně jazyk potřebuje i své mantinely, které má zabezpečovat institucionální lingvistika, konkrétně Ústav pro jazyk český AV ČR. Má být autoritou a rozhodovat ve sporných jazykových záležitostech. Správné odpovědi: 10a), 10c), 10d)